



Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. Corollaria præcedentis doctrinæ

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

tiam generalem ordinis supernaturalis, non pertinet adsecutio finis particularis ipsius creaturæ rationalis, qui est vita æterna; ad illam tamen pertinet adsecutio finis generalis ipsius provisoris, qui est manifestatio suorum attributorum, & ostensio suæ justitiæ. Quare D. Thomas supra quæst. 19. art. 6. docet quod *Sum voluntas Dei sit universalis causa omnium rerum, impossibile est quod divina voluntas suum effectum non consequatur. Unde quod recedere videtur à divina voluntate, secundum unum ordinem, relabitur in ipsam, secundum alium. Sicut peccator qui quantum est in se recedit à divina voluntate peccando, incidit in ordinem divine voluntatis, dum per ejus justitiam punitur.*

§. III.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

89. **E**X dictis colliges primò, providentiam Dei ab ejus scientia practica distingui, per hoc quod scientia practica est de fine & medijs; providentia autem solum de medijs, quatenus ordinantur ad finem. Ita expressè docet D. Thomas quæst. 5. de verit. art. 1. in corp. his verbis: *Scientia communiter se habet ad cognitionem finis, & eorum quæ sunt ad finem; per scientiam enim Deus scit se & creaturas, sed providentia pertinet tantum ad cognitionem eorum quæ sunt ad finem, secundum quod ordinantur in finem.*

90. Colliges secundò, Dei providentiam ab ejus arte distingui. Ita idem S. Doctor ibidem in respons. ad 9. ubi ait: *In rebus potest considerari duplex ordo, unus secundum quod egrediuntur à principio, alius secundum quod ordinantur ad finem.* Et subdit, quod ars respicit res productas primo modo, & secundum quod egrediuntur à principio, & inter se invicem collocantur; artifex enim ex vi artis diversimodè collocat partes ædificii: providentia autem illas respicit secundo modo, & importat ordinem rerum secundum quod ordinantur in finem. Et in corpore ejusdem articuli docet quod dars est recta ratio factibilium, id est eorum quæ ab agente procedunt in extraneam materiam v.g. scammum & domum: prudentia autem est recta ratio agibilium, quæ sunt actus non progredientes ad extraneam materiam, sed perficientes ipsam agentem, sicut castè vivere, & patienter se habere. Unde cum agibilia à factibilibus differant, manifestum est, prudentiam in Deo ab ejus arte distingui, & consequenter providentiam quæ est pars prudentiæ.

Addo quod perfectio artis consistit in judicando, perfectio autem prudentiæ, in imperando, ut docet idem S. Doctor 2.2. quæst. 47. art. 8. & probat à signo: nam melior artifex reputatur qui volens peccat in arte, voluntariè devians à judicio quod habet de artefacto faciendo, quam qui nolens peccat ex defectu judicii. In prudentia autem è converso contingit, est enim imprudentior qui voluntariè peccat ab arte devians, habens scientiam & judicium perfectum, quam qui nolens peccat ob imperitiam artis, eò quod ille deficiat in imperio, iste verò in judicio: quæ doctrina est Philosophi 6. Ethic. cap. 3.

91. Colliges tertio, Dei providentiam non esse idem ac legem æternam in quo decipiuntur quidam ex nostris Thomistis, qui oppositum sentiunt: nam D. Thomas quæst. 5. de verit. art. 1. ad 6. expressè docet, quod providentia in Deo propriè non nominat legem æternam, sed aliquid consequens ad illam: quod probat, quia lex æter-

na consideratur in Deo, sicut in nobis accipiuntur principia operabilium, ex quibus ad consiliandum, eligendum, & imperandum procedimus: Ergo sicut principia operabilium naturaliter nota, non sunt in nobis providentia, aut prudentia, sed principium illius; non aliter ac principia speculabilia non sunt scientia; sed scientia causa: ita lex æterna in Deo non est prudentia, aut providentia formaliter, sed principium illius: unde colligit D. Thomas effectus providentiæ attribui legi æternæ, tanquam ejus principio. Ubi est advertendum, loqui D. Thomam de lege æterna, secundum quod est ratio gubernationis rerum five rationalium five irrationalium: in qua acceptione verissima est ejus doctrina, & discrimen statutum, sic intelligendum, quod sicut lex in nobis tradit regulas in generali, v.g. diligendum esse Deum, parentes honorandos, &c. juxta quas regulas prudentia hinc nunc colligit esse operandum. Ita lex æterna in Deo tradit generales regulas, v.g. lapidem deorsum, ignem sursum inclinari; providentia verò juxta illas regulas de motibus illorum in particulari disponit, & ideo providentia legem æternam habet pro principio.

Confirmatur: Lex æterna, ut est propriè lex, non est Deo imposita, sed creaturis; nec consistit in imperio monastico respiciente actionem Dei, sed in imperio regali subditos respiciente, in docent Theologi cum eodem S. Doctore 1.2. quæst. 93. At providentia consistit in imperio monastico, & immediatè respicit actum Dilectum, qui dicitur usus, & mediatè executionem, ut constabit ex dicendis in Tractatu de prædestinatione. Non ergo sunt idem formalitè providentia, & lex æterna.

Colliges quartò, providentiam distingui ab ideis divinis. Ita etiam S. Thomas loco citato de verit. in resp. ad 1. ubi ait: *In re creata duo possunt considerari: scilicet ipsa species ejus absolute, & eò ejus ad finem, & utriusque forma præcise in Deo. Forma ergo exemplaris rei secundum suam speciem absolute, est idea; sed forma rei secundum quod est ordinata in finem, est providentia.* Et subdit: *Quamvis idea possit pertinere ad speculativam cognitionem aliquo modo, tamen providentia tantum ad practicam pertinet, eò quod importat ordinem ad finem.* Et in hac parte quæst. 15. art. 2. ad 2. docet quod idea ab arte distinguitur, quia hæc significatur ut quo Deus intelligit, idea verò ut quod intelligitur: Artem autem providentia significatur ut quo Deus practice intelligit: Ergo illa etiam à divinis ideis virtualitè distinguitur.

Colliges ultimò, Dei providentiam distingui virtualitè, saltem in adæquate, à potentia Dei executiva, quæ res ad extra producit.

92. **P**robatur: Potentia Dei executiva est scientia ejus practica, seu approbationis, producens res ad extra per actum imperii, ut ostendimus Tractatu præcedenti: Sed providentia Dei, ut jam vidimus ex D. Thoma, virtualitè, saltem in adæquate, distinguitur ab ejus scientia practica: Ergo & ab ejus potentia executiva. Dixi, saltem in adæquate, quia actus imperii quo Deus res ad extra producit, duo munus in adæquate includit, scilicet munus dirigendi, & exequendi; & sub prima ratione pertinet ad providentiam, quæ habet res dirigere seu ordinare in finem; sub alia spectat ad scientiam Dei practicam, quæ in Deo habet rationem

potentia executiva. Quare D. Thomas loco citato de verit. in fine corporis articuli ait: Actus potentie presupponit actum providentia sicut dirigens: unde in providentia non includitur potentia executiva. Id magis constat ex dicendis de voluntate. Id magis constat ex dicendis de voluntate. Id magis constat ex dicendis de voluntate.

Quare D. Thomas hic art. 3. an Deus immediate omnibus rebus provideat? Et respondet quod ad providentiam duo pertinent, scilicet ordinis rerum providarum in finem, & executionis ordinis, quae gubernatio dicitur. Et subdit quod quantum ad primum, Deus immediate omnibus praevidet, cum in suo intellectu habitationes omnium rerum etiam minima non verò quantum ad secundum, sed inchoata gubernat per superiora; non propter defectum suae virtutis, sed propter abundantiam suae bonitatis, ut dignitatem causalitatis cum creaturis communicet.

Id magis explicat & confirmat 3. contra Gent. cap. 77. ex differentia quae est inter Dei providentiam, quatenus ordinat, & eandem, quatenus exequitur eundem ordinem; primum enim (operatur) fit per virtutem cognoscitivam, secundum per virtutem operativam: haec autem ita se habent, quod tantum perfectior est ordinatio, quantum perfectior virtus cognoscitiva, & quanto magis ad minima descendit: minorum autem executio concedit inferiorum virtutem effectui proportionatam: in Deo verò quantum ad utrumque summa perfectio est, in eo enim est perfectissima sapientia ad ordinandum, & perfectissima virtus ad operandum: oportet igitur quod ipsae per sapientiam omnium ordines disponat etiam minorum, exequatur verò minima, sive infima, per alias inferiores virtutes, per quas ipse operatur, sicut virtus universalis & altior, per inferiores & particularem virtutem: Ergo convenientissimum est, quod Deus res per seipsum disponat & ordinet, aliam tamen dispositionem per causas inferiores exequatur, & quibusdam utatur creaturis, ut alias regat & gubernet. Unde substantiis intellectualibus utitur in gubernatione rerum corporalium, & inter substantias corporales, inferiora haec & subalternaria, reguntur per corpora caelestia; homo verò, quia medium tenet inter creaturas merè spirituales & corporales, ut spirituales & cognoscitivus, subjicitur Angelis quibus illuminatur; ut corporeus verò, & in actionibus corporeis subditur corporibus caelestibus, & ab eorum influentiis dependet; quatenus verò liber, & agens voluntarium, ac sui ipsius dominus, nulli rei creatae subjicitur, sed solum Deo, cujus providentiae ejus motus voluntatis & liberi immediatè subduntur, ut docet S. Thomas 3. contra Gent cap. 90.

Nec solum in ordine naturae Deus regit creaturas inferiores per superiores, sed etiam in ordine gratiae; quod ex duplici capite provenit. Primum est ipsa Dei providentia, quae ut perfectissima est, convenientissimum etiam ordinem rebus tribuit, sic autem res convenientissimè ordinantur, quando perfectio unius cedit in bonum imperfectioris, & excessus illius quae perfectior est, redundat in utilitatem ejus quae minus est perfecta: Perfectio divina providentia (in-

quit D. Thomas) requirit ut excessum aliquarum rerum supra alias, ad ordinem convenientem reducat: hoc autem fit, cum ex superabundantia aliquorum magis habentibus, provenit aliquod bonum minus habentibus. Secundò id provenit ex ipsa perfectione rerum, cum enim bonum sit sui diffusivum, ex Dionysio 4. de divinis nominibus, quò est res aliqua melior, eò est magis diffusiva sui. Item quò res aliqua est melior & perfectior, eò est Deo similior: Deus autem totus est sui diffusivus: Ergo quantum aliqua agentia magis in participatione divinae bonitatis constituuntur, tantò magis perfectiones suas nituntur in alios transfundere, quantum possibile est. Unde Beatus Petrus monet eos qui divinam bonitatem per gratiam participant, ut eam in alios, quantum fieri potest, transfundant: Vnusquisque (inquit) sicut accipit gratiam, in alterutrum illam administrans, sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei. Ex quo inferit D. Thomas infra quæst. 106. art. 4. quod Sancti Angeli qui sunt in plenissima participatione divinae bonitatis, quidquid à Deo percipiunt, subjectis impertiuntur. Ex hoc etiam constat, quod iuxta ordinem gratiae, Christus Dominus, ut Deo propinquior (cum Deus sit) in totum ordinem illum influit, neque enim aliquis participat gratiam aliquam, quam ex ejus meritis non possideat; & sancti quò Christo sive Deo sunt propinquiores, ut Beatissima Virgo, Apostoli, fundatores Ordinum, &c. eò magis influunt in alios.

Notandum primò, duplex solere distingui decretum à Theologis, unum positivum, quo Deus vult positivè aliquid esse; & aliud permissivum, quo sinit, vel permittit aliquid fieri. Ut enim dicit Augustinus in Enchirid. cap. 95. Non fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo. De hoc secundo decreto non loquimur in praesenti, quia non agimus hic de actibus malis & peccaminosis, quos Deus solum permittit, sed de bonis operibus, quae positivè vult, & decernit, ac per scientiam approbationis cognoscit.

Notandum secundò, quòd quando quaeritur, an divina providentia actus liberos voluntatis creatae praedefiniat, & praedeterminet? particulari praeduplicem potest importare, vel designare prioritatem. Unam durationis & temporis: alteram naturae, seu causalitatis. De prima, nulla est difficultas, vel controversia: constat enim, ab aeterno, & ante omnia tempora, dispositionem de rebus faciendis fuisse in mente divina. Nam elegit nos ante mundi constitutionem, ut ait Ait Apostolus: & ante saecula decrevit, qualiter per saecula disposuit, inquit Gregorius in moralibus. Tota ergo controversia devolvitur ad secundum genus prioritatis, an scilicet dentur in Deo decreta, quae prioritatem naturae & causalitatis

quit D. Thomas) requirit ut excessum aliquarum rerum supra alias, ad ordinem convenientem reducat: hoc autem fit, cum ex superabundantia aliquorum magis habentibus, provenit aliquod bonum minus habentibus. Secundò id provenit ex ipsa perfectione rerum, cum enim bonum sit sui diffusivum, ex Dionysio 4. de divinis nominibus, quò est res aliqua melior, eò est magis diffusiva sui. Item quò res aliqua est melior & perfectior, eò est Deo similior: Deus autem totus est sui diffusivus: Ergo quantum aliqua agentia magis in participatione divinae bonitatis constituuntur, tantò magis perfectiones suas nituntur in alios transfundere, quantum possibile est. Unde Beatus Petrus monet eos qui divinam bonitatem per gratiam participant, ut eam in alios, quantum fieri potest, transfundant: Vnusquisque (inquit) sicut accipit gratiam, in alterutrum illam administrans, sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei. Ex quo inferit D. Thomas infra quæst. 106. art. 4. quod Sancti Angeli qui sunt in plenissima participatione divinae bonitatis, quidquid à Deo percipiunt, subjectis impertiuntur. Ex hoc etiam constat, quod iuxta ordinem gratiae, Christus Dominus, ut Deo propinquior (cum Deus sit) in totum ordinem illum influit, neque enim aliquis participat gratiam aliquam, quam ex ejus meritis non possideat; & sancti quò Christo sive Deo sunt propinquiores, ut Beatissima Virgo, Apostoli, fundatores Ordinum, &c. eò magis influunt in alios.

ARTICULUS III.

An Deus suà infinità Providentià, omnes nostras bonas operationes ab aeterno praedefiniat, & praedeterminet?

§. I.

Quibusdam praemissis, sententia affirmativa ut vera eligitur.

Notandum primò, duplex solere distingui decretum à Theologis, unum positivum, quo Deus vult positivè aliquid esse; & aliud permissivum, quo sinit, vel permittit aliquid fieri. Ut enim dicit Augustinus in Enchirid. cap. 95. Non fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo. De hoc secundo decreto non loquimur in praesenti, quia non agimus hic de actibus malis & peccaminosis, quos Deus solum permittit, sed de bonis operibus, quae positivè vult, & decernit, ac per scientiam approbationis cognoscit.

Notandum secundò, quòd quando quaeritur, an divina providentia actus liberos voluntatis creatae praedefiniat, & praedeterminet? particulari praeduplicem potest importare, vel designare prioritatem. Unam durationis & temporis: alteram naturae, seu causalitatis. De prima, nulla est difficultas, vel controversia: constat enim, ab aeterno, & ante omnia tempora, dispositionem de rebus faciendis fuisse in mente divina. Nam elegit nos ante mundi constitutionem, ut ait Ait Apostolus: & ante saecula decrevit, qualiter per saecula disposuit, inquit Gregorius in moralibus. Tota ergo controversia devolvitur ad secundum genus prioritatis, an scilicet dentur in Deo decreta, quae prioritatem naturae & causalitatis